

УДК 37.035.3

Слюсаренко Н.В.*

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ВИБОРУ ДІВЧАТАМИ ПРОФЕСІЙ РІЗНИХ ТИПІВ НА ЕТАПІ ВІДРОДЖЕННЯ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті на основі аналізу джерельної бази виявлено умови, які було створено на етапі відродження у школах України трудової підготовки для вибору дівчатами – ученицями загальноосвітніх шкіл професій різних типів у процесі виробничого навчання.

Ключові слова: трудова підготовка дівчат, виробниче навчання, типи професій, професійна орієнтація.

Питання організації в міських і сільських школах профорієнтаційної роботи протягом досить тривалого часу залишаються актуальними, хоч час від часу й відходять на другий план. Підвищення уваги до профорієнтації, яке, до речі, спостерігається й сьогодні, можна пояснити тим, що завдяки такій роботі учні (в тому числі й дівчата) отримують інформацію про професії народного господарства, вимоги до працівників тих чи інших підприємств, умови роботи на виробництві тощо.

Одними із перших на неабияких можливостях професійної орієнтації наголосили у своїх дисертаційних дослідженнях такі науковці, як: Є.Павлютенков «Педагогические основы преемственности в профориентационной работе между общеобразовательными школами, профессионально-техническими училищами и производством» (1974); Н.Запорожець «Проблема совершенствования профессиональной ориентации учащихся общеобразовательной школы средствами клубной работы» (1977); А.Любар «Наставництво як важливий фактор профорієнтаційної роботи школи і виробництва» (1977); А.Нісімчук «Педагогические основы профориентационной работы в сельской восьмилетней школе» (1978); Н.Остапенко «Формирование профессиональных намерений подростков в условиях сельской школы» (1980). Вони цілісно розглянули питання організації в міських і сільських школах профорієнтаційної роботи.

Дещо згодом вченими обґрунтовано умови здійснення ефективної профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх школах та доведена необхідність формування в учнів сільських шкіл професійної спрямованості на сільськогосподарські професії. Зазначене підтверджує наведена нижче тематика їхніх дисертацій, а саме: М.Благінін «Профориентационная работа с учащимися старших классов сельской средней школы» (1981); Н.Даниленко «Повышение эффективности профориентационной работы в сельской школе» (1981); А.Бас «Формирование профессиональной направленности старшеклассников на сельскохозяйственные профессии (на материалах сельских школ УССР)» (1982); П.Гороль «Формирование профессиональных намерений учащихся в процессе внеклассной и внешкольной работы по технике» (1982); О.Коберник «Совершенствование форм и методов подготовки старшеклассников к труду в сельскохозяйственном производстве» (1983); І.Поїкін «Педагогические условия повышения эффективности профориентационной работы с учащимися городских общеобразовательных школ» (1984); В.Мішкурова «Совместная деятельность школы и профтехучилища по ориентации учащихся на сельскохозяйственные профессии» (1986); О.Пашинський «Производительный труд как средство воспитания у старшеклассников готовности к трудовой деятельности в сельскохозяйственном производстве» (1986); Е.Федорчук «Подготовка учащихся V–IX классов сельских школ к труду и сознательному выбору профессии» (1988); С.Шевчук

* © Слюсаренко Н.В.*

«Профессиональная ориентация старшекласников на культурно-просветительскую деятельность» (1988); В.Савченко «Формирование ответственного отношения к труду старшекласников в трудовых объединениях» (1989); В.Савченко «Формы и методы профессиональной ориентации учащихся VIII – IX классов в процессе трудового обучения» (1989); К.Мельник «Воспитание у трудящихся 5-9 классов устойчивого интереса к сельскохозяйственному труду» (1990).

У 90-ті роки ХХ століття обґрунтовано психолого-педагогічні основи професійної орієнтації учнів, досліджено педагогічні умови та шляхи формування у старшокласників орієнтації на різноманітні професії, а також їхнього професійного самовизначення. Цього висновку ми дійшли проаналізувавши такі дисертаційні дослідження: О.Заніна «Педагогические условия ориентации школьников на рабочие профессии» (1992); М.Соловей «Педагогічні основи орієнтації учнів загальноосвітньої школи на професію вчителя іноземної мови» (1992); Н.Матяш «Формування у старшокласників професійної спрямованості на сільськогосподарські спеціальності у взаємодії школи та вузу» (1994); К.Нестеренко «Профессиональная ориентация сельских школьников на обучение в аграрном колледже» (1994); В.Омельяненко «Розвиток у старшокласників покликання до педагогічної спеціальності «Вчитель фізичної культури» (1995); О.Добенько «Орієнтація старшокласників на професію вчителя математики у навчально-виховному процесі педагогічного ліцею» (1996); Б.Федоришин «Психолого-педагогічні основи професійної орієнтації» (1996); Н.Кнорр «Підготовка старшокласників до педагогічної професії вчителя фізики в багатопрофільному ліцеї» (1999); І.Кравченко «Професійне самовизначення старших підлітків у сфері обслуговування засобами професіографії» (1999); О.Осипов «Формування в учнів 8-9 класів інтересу до технічних професій у процесі трудової підготовки» (1999); В.Кавецький «Підготовка учнів загальноосвітніх шкіл до професійного самовизначення в сучасних умовах» (2000); О.Пащенко «Підготовка старшокласників до вибору майбутньої професії працівника міліції» (2000).

На початку ХХІ століття в дослідженнях вітчизняних учених висвітлено різні аспекти професійної підготовки учнів та їхньої орієнтації на професії різних галузей народного господарства в умовах загальноосвітньої та допоміжної школи, міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, позашкільних закладів: Д.Алфімов «Педагогічні основи підготовки старшокласників до підприємницької діяльності у приватному бізнес-ліцеї» (2001); В.Мачуський «Формування готовності старшокласників до професійного самовизначення у сфері технічної діяльності в позашкільних закладах» (2001); М.Опачко «Професійна орієнтація учнів в процесі розв'язування задач фізико-технічного змісту» (2001); О.Пащенко «Підготовка старшокласників до вибору майбутньої професії працівника міліції» (2001); Т.Становська «Формування професійної спрямованості старшокласників на професії сфери управлінської діяльності» (2001); В.Харламенко «Дидактичні основи курсу профорієнтації в підготовці вчителя трудового навчання» (2001); І.Жерноклеєв «Педагогічні умови забезпечення професійного самовизначення учнів на уроках трудового навчання в основній школі» (2002); М.Піддячий «Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до професійного самовизначення в умовах міжшкільних навчально-виробничих комбінатів» (2002); В.Романчук «Організаційно-педагогічні умови підготовки старшокласників до вибору майбутньої професії у навчально-трудої діяльності» (2002); В.Товстоган «Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи» (2002); Н.Ковальська «Формування готовності старшокласників до вибору професії у сфері менеджменту» (2003); Л.Куліненко «Формування готовності старшокласників до свідомого вибору майбутньої професії типу «людина-техніка» в процесі навчально-виховної роботи» (2003); А.Кучерявий

«Формування готовності старшокласників до фермерської праці у навчально-виховному процесі сільської школи» (2003); В.Люлька «Формування професійної спрямованості учнів 8-9 класів сільської школи на сферу сільськогосподарського виробництва в процесі трудового профільного навчання» (2003); О.Мельник «Підготовка старшокласників до самостійного вибору майбутньої професії в процесі профільного трудового навчання» (2003); О.Капустіна «Педагогічні умови активізації професійного самовизначення старшокласників у навчально-виховній діяльності школи» (2004); Г.Мельник «Формування базових професійних якостей в учнів профільних класів на заняттях з народних художніх ремесел» (2004); О.Павелкін «Виховання у старшокласників інтересу до підприємницької діяльності у процесі оволодіння економічним розрахунком» (2004); Ю.Ковбаса «Зміст і методика професійної підготовки старшокласників з бухгалтерського обліку в умовах міжшкільного навчально-виробничого комбінату» (2005); Т.Колісник «Організаційно-педагогічні умови професійної орієнтації старшокласників на службу в органах внутрішніх справ України» (2005) та ін.

Крім того у 80-ті роки ХХ століття – на початку ХХІ століття вченими на основі аналізу досвіду роботи британських шкіл доведено, що професійна орієнтація учнів має бути спрямована на підвищення ефективності їхньої соціалізації (Т.Тарасова «Социальная направленность профессиональной ориентации учащихся массовой (объединенной) школы современной Англии» (1981), Н.Балацька «Професійна орієнтація учнів у сучасних середніх школах Англії» (2004)); розглянуто питання організації у школах Франції професійної орієнтації учнів (Н.Лавриненко «Професійна орієнтація учнів у системі середньої освіти Франції» (1996)) та ін.

Маємо констатувати, що у переважній більшості вищезазначених досліджень наголошено на необхідності створення умов для вибору школярами майбутньої професії. Вирішити зазначену проблему можна, зокрема, на основі аналізу досвіду роботи вітчизняних шкіл, набутого на етапі відродження у школах України трудової підготовки дівчат (1955-1968 рр.).

На цьому етапі проведено ґрунтовну роботу щодо орієнтації школярів на професії народного господарства, а також прийнято постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи дальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи» (10.11.1966 р.), де наголошено на необхідності здійснення профорієнтаційних заходів.

Мета даної публікації – проаналізувати джерельну базу та виявити умови, які було створено у вищезазначений період для вибору дівчатами – ученицями загальноосвітніх шкіл професій різних типів у процесі виробничого навчання.

Нагадаємо, що у процесі становлення та розвитку трудової підготовки дівчат в школах України кінця ХІХ – ХХ століття ми виділяємо такі етапи та підетапи: 1) початковий: кінець ХІХ століття – 1917 р.; 2) реорганізації: перший підетап – 1917-1936 рр.; другий – 1937-1954 рр.; 3) відродження: 1955-1968 рр.; 4) модернізації: перший підетап – 1969-1984 рр.; другий – 1985-1990 рр.; 5) пошуку шляхів оновлення: з 1991 року [8].

Етап відродження трудової підготовки дівчат вигідно вирізняється поміж інших етапів, наприклад тим, що в 1958-1959 – 1965-1966 навчальних роках до навчальних планів шкіл, окрім трудового навчання, входило й виробниче навчання, яке дозволяло старшокласницям отримати одну з робітничих спеціальностей. А з'явилася нова форма трудової підготовки на кілька років раніше. Початком даного процесу можна вважати наказ Міністерства освіти УРСР № 429 від 13 вересня 1954 року «Про організацію виробничого навчання в 6 загальноосвітніх середніх школах республіки для набуття учнями спеціальності кваліфікованого робітника».

Досить швидко перелік професій, за якими здійснювалося виробниче навчання, став достатньо великим і різноманітним. Так, кількість спеціальностей, які здобували старшокласники, у 1956-1957 навчальному році складала 60, у 1958-1959 – понад 200, у 1959-1960 – понад 300 [5; 13]. До переліку професій входили професії різних типів: «людина – людина», «людина – техніка», «людина – художній образ», «людина – знакова система», «людина – природа», хоч у ті роки ще не було у широкому обігу відповідної класифікації професій. У таблиці 1 вони представлені російською мовою, оскільки саме цією мовою в досліджуваний період складалася переважна більшість звітних матеріалів.

Таблиця 1

*Распределение профессий, по которым осуществлялось производственное обучение девочек в 1963-1964 учебном году, по типам**

Типы профессий	Наименование профессий
Человек – человек	Библиотекарь массовой библиотеки, воспитатель детского сада, медицинская сестра – воспитательница детских яслей и младших групп яслей-сада, помощник мастера цельномолочного и сметано-творожного производства, продавец (младший) с различной специализацией, продавец 3-го разряда сельских магазинов, старший пионерский вожатый.
Человек – природа	Виноградарь-механизатор, животновод-механизатор со специализацией по основным видам животноводства, лесовод-механизатор, обогатитель широкого профиля, овощевод-механизатор, плодоовощевод-механизатор, полевод-механизатор, рабочие на геофизических работах, резчик по дереву, садовод-механизатор, тракторист-механизатор на лесозаготовительных работах, цветочевод-садовод-декоратор, шелковод-тутовод.
Человек – художественный образ	Аэрографист производств фарфоровых и фаянсовых изделий, вышивальщик трикотажного производства, вышивальщик текстильно-галантерейного производства, культмассовик, маляр, маляр-декоратор, меховщик, модельщик по деревянным моделям, монтажник шипковых музыкальных инструментов, облицовщик-плиточник-мозаичник, отделочник тканей (льняная промышленность), портной индивидуального пошива легкого платья, портной по индивидуальному пошиву отдельных изделий, портной индивидуального пошива различного белья, портной массово-поточного пошива швейных изделий, сборщик пианино, сборщик язычковых музыкальных инструментов, стеклодув, столяр (производство и ремонт мебели и музыкальных инструментов), столяр-декоратор, ткач на ковровых станках, торговщик-пироженик, фильмопроверщик, фрезеровщик (производство и ремонт мебели и музыкальных инструментов), художник-график-оформитель рекламы, художник-копировщик, шлифовщик, штукатур, штукатур-маляр, эмалировщик.
Человек – знаковая система	Билетно-багажный кассир, контролер сберкасс, корректор, машинистка-стенографистка, наборщик ручной, оператор автоматизированного процесса волоконотделения, оператор газораспределительной станции контрольно-распределительного пункта, оператор механизированной линии асбоцементных изделий, оператор по добыче нефти и газа, оператор полупроводникового производства, оператор почтовой связи, оператор почтово-телеграфно-телефонной связи, оператор счетно-вычислительных машин, оператор пульта дистанционного управления, приборист нефтеперерабатывающего производства, программист-вычислитель, радиооператор, слесарь (дежурный) в цехах тепловых электростанций, слесарь-машинист пульта дистанционного автоматического оборудования водопровода, счетовод, счетовод с/х производства, телеграфист, телетайпист, телефонист местной и внутрирайонной междугородней телефонной связи, технический конторщик оператор, чертежник-деталировщик.

Человек –
техника

Аппаратчик, аппаратчик производства искусственной кожи, аппаратчик со специализацией по видам пищевых производств, арматурщик, бетонщик-арматурщик-глиномяльщик, водитель трамвая, водитель троллейбуса, выпарщик, вязальщик трикотажно или текстильно-галантерейного производства, дифибрерщик, диффузорщик (с квалификацией слесаря), заготовщик верха обуви, испытатель электровакуумных приборов, каменщик, каменщик-печник, канатчик на канатовьющих машинах, кинемеханик 2-ой категории, комбайнер, кондитер, копировщик фильмокопии, крановщик, крановщик (машинист), крутильщица, кулинар рыбных изделий, лаборант измерительной лаборатории, лаборант металлографической лаборатории, лаборант по механическим испытаниям, лаборант с/х производства, лаборант по спектральному анализу, лаборант формовочной смеси, лаборант химической лаборатории, литейщик на автомате в производстве пластмасс, мармеладчик, маслодел-помощник мастера, машинист автомобильных кранов, машинист автомобильных и тракторных погрузчиков, машинист бетоноукладчика и формовочной машины, машинист болотно-подготовительных машин, машинист бульдозера, грейдера, скрепера, машинист горнотранспортных машин и механизмов на разрезах, машинист машин бумагоперерабатывающего производства, машинист машин и механизмов на обогатительных фабриках, машинист машин и механизмов по обслуживанию насосов и землесосов, машинист (моторист) мотовоза, машинист паровой машины и локобиля, машинист торфоуборочных машин, машинист шахтных машин и механизмов, машинист электровоза, машинист электромостовых кранов, металлочкач, механик орошаемых земель, ирригатор, мелиоратор, монтажник конструкции, монтажник радио или телефонной аппаратуры, монтажник радиолокационной, электронно-измерительной и специальной аппаратуры, монтажник термометров, monter связи (по монтажу оборудования проводной радиосвязи), monter связи по эксплуатационно-техническому обслуживанию и ремонту, monter СЦБ, monter по установке и ремонту телевизоров, моторист 2-й категории, наладчик деревообрабатывающих станков, наладчик машин, обжарщик-варщик-коптильщик, обмотчик стартеров, роторов и якорей, оптик, пекарь, пекарь-кондитер, перемотчик-мотальщик синтетического и искусственного волокна, переплетчик, печатник-обкладчик, плотник-столяр (сельское хозяйство), плотник-столяр (строительство), подручный вальцовщика, помощник машиниста вагон-весов (доменное производство), помощник машиниста железнодорожного крана, помощник машиниста компрессоров и насосов, помощник машиниста трубной машины асбестоцементного производства, помощник машиниста экскаватора (транспортные и др. работы), помощник машиниста экскаватора (строительные работы), помощник оператора технологической установки, помощник повара, пошивщик обуви (массового производства), пошивщик широкого профиля (кожгалантерейных или кожно-седельных изделий), прессовщик изделий из пластмасс, прессовщик, сушильщик, накатчик бумагоделательной машины, прядильщица, прядильщик-намотчик искусственного волокна, прядильщик-намотчик синтетического волокна, рабочий консервного производства со специализацией станочник закаточной машины, аппаратчик стерилизации консервов, радиометрист, радиомонтажник радиооборудования самолетов, радиоэлектромонтажник, разметчик, разметчик судовой, резчик-гравировщик, ровничница, сатуратчик, сборщик-достройщик судовой, сборщик полупроводниковых приборов, сборщик трансформаторов, свердловщик (на вертикальных, радиальных и специальных сверлильных станках), слесарь-автомонтажник, слесарь-газоаппаратчик, слесарь-жестянщик, слесарь-инструментальщик, слесарь по изготовлению, сборке, монтажу и ремонту стрелок и путевых конструкций, слесарь по контрольно-измерительным приборам, слесарь-кузовщик, слесарь-механик измерительных электроприборов, слесарь-механик по радиоаппаратуре, слесарь механосборочных работ, слесарь-монтажник по металлоконструкциям и оборудованию, слесарь-монтажник приборного оборудования самолетов, слесарь по монтажу и обслуживанию торговых автоматов, слесарь по монтажу и обслуживанию холодильных установок и торгово-технологического оборудования и др.

* У таблиці представлено лише ті масові професії та спеціальності, за якими здійснювалося виробниче навчання дівчат.

Джерела: [3; 11].

Як видно з таблиці 1, перелік професій, за якими здійснювалося в 1963-1964 навчальному році виробниче навчання дівчат, був надзвичайно великим та охоплював всі (нині загальновідомі) типи. Проте вважаємо за необхідне подати його в повному обсязі. Це дозволяє отримати про нього більш чіткі уявлення

Не зважаючи на те, що перелік профілів виробничого навчання у школах республіки був великим і різноманітним, дівчата, як правило, мали можливість обирати одну з небагатьох запропонованих їм професій. Як наслідок, часом вибір їм не подобався, оскільки більшість спеціальностей не відповідала їхнім уявленням про майбутню професію. Наприклад, багато дівчат проти свого бажання отримували професії тракториста або комбайнера [10]. Останнє є закономірним, адже серед усього розмаїття професій, якими пропонували опановувати дівчатам в ході виробничого навчання, переважали професії типу «людина – техніка». Більш того традиційно «жіночих» серед них не багато (див. табл. 1).

Водночас на етапі відродження у школах України трудової підготовки намагалися створити належні умови для виробничого навчання школярів, що, хоч і опосередковано, але мало значний вплив на вибір дівчатами майбутньої професії.

Так, уже на початковому етапі для набуття учнями спеціальності кваліфікованого робітника відділи освіти розробити відповідні навчальні плани і програми, забезпечили школи підручниками і навчальними посібниками зі спеціальних дисциплін, надавали допомогу у справі організації виробничого навчання учнів на виробництві [5; 9]. Згодом, зокрема в 1957-1958 навчальному році, для організації виробничого навчання видали 15 програм і 14 назв підручників, а в наступному році розробили та видрукували програми ще з 24 спеціальностей. До їх створення залучили не лише наукових працівників, а й учителів та інженерно-технічних працівників промислових і сільськогосподарських підприємств. Значну увагу приділяли й розробці методичних матеріалів, яких з'явилося чимало [9-11].

У першій половині 60-х років виробниче навчання учнів отримало подальший розвиток. У багатьох школах створили відповідні кабінети, виділили навчально-дослідні ділянки, зібрали техніку та інвентар, обладнали робочі місця. Було розроблено й навчально-методичне забезпечення. Так, у 1960-1961 навчальному році для виробничого навчання учнів видали 101 програму, 45 підручників і навчальних посібників, 30 таблиць і плакатів, 18 інструкцій з техніки безпеки, 19 методичних посібників, 2 кінофільми. Крім цього створили 127 навчально-виробничих цехів на 4200 робочих місць, 176 дільниць на 4650 робочих місць, 677 шкільних і міжшкільних навчально-виробничих майстерень, де обладнали робочі місця для 30,2 тисяч учнів [6]. На початок 1961-1962 навчального року підготували та видали 17 підручників і 85 назв програм, а також збудували й обладнали близько 200 навчально-виробничих цехів, виділили верстатні дільниці, лінії, допомогли в обладнанні шкільних і міжшкільних майстерень [2].

Для організації виробничого навчання лише за 1963-1964 навчальний рік виділено 461,8 тисяч робочих місць. До початку 1964 року в республіці працювало 506 навчально-виробничих цехів, ділянок, ліній та полігонів на 15040 робочих місць. Окрім цього, у 1525 шкільних і міжшкільних майстернях обладнано 33170 робочих місць. У багатьох випадках підприємство, у якого не було достатньої виробничої площі, створювало навчальні цехи при школах. У 1963-1964 навчальному році в Україні працювало 50 таких цехів [1, арк. 33].

Проте, слабка матеріальна база, зокрема відсутність у багатьох школах техніки, устаткування, інструментів, сировини та матеріалів, навчально-дослідних господарств, земельних ділянок, залишалася головним недоліком, який гальмував розвиток виробничого навчання. До того ж у багатьох регіонах, не зважаючи на постанову Ради Міністрів УРСР від 3 січня 1962 року про створення навчально-виробничих цехів, дільниць, ліній, полігонів, шкільних і міжшкільних майстерень для виробничого навчання учнів, останні так і не побудували. Так, із 100 навчальних цехів, які планували створити в 1964 році, розпочали свою роботу лише 53. У цей період жодного цеху не було в Кіровоградській, Сумській, Тернопільській та Чернігівській областях [12, арк. 20].

У низці випадків професії, які опановували старшокласники, мали вузький характер і не відповідали потребам народного господарства в кадрах відповідної спеціальності. Особливо незадовільно вирішували питання з вибором спеціальностей для дівчат. Так, у 1962 році професію швачки (її відносимо до типу «людина – техніка») в Україні здобували 50135 старшокласниць, а в 1964 – 44000, тоді як потреба була вдвічі меншою. Разом із тим, у школах республіки готували недостатню кількість працівників торгівлі, старших піонервожатих, вихователів дитячих дошкільних закладів, медичних сестер [там само, арк. 20-21]. Усі ці професії належать до типу «людина – людина».

Найбільш широкого розповсюдження набули професії таких типів: «людина – техніка» (слюсар, слюсар-електрик, токар, будівельник, столяр, радіо- та електромонтажник, водій, лаборант-хімік); «людина – природа» (механізатор-полевод, механізатор-животновод, механізатор-плодоовочевод); «людина – людина» (вихователь дитячих дошкільних закладів, робітник прилавка, старший піонервожатий).

Замітимо, що одні й ті ж професії (у даному випадку професії типу «людина – природа») можна віднести як до типу «людина – техніка», так і до типу «людина – природа». Наголосимо також, що серед найбільш розповсюджених професій тих років, на жаль, немає таких, які відносимо до типів «людина – художній образ» і «людина – знакова система».

Разом із тим старшокласниці все ж таки набували навичок певної професії і разом з атестатом про середню освіту отримували кваліфікаційне посвідчення, а деякі з них і трудові книжки [4; 7; 9]. Крім того завдяки виробничому навчанню вони, як мінімум, мали можливість ознайомитися з професією певного типу, що в подальшому допомагало орієнтуватися у світі професій, обирати собі справу до вподоби.

І хоч у наступні роки (зокрема, після постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про зміну строку навчання в середніх загальноосвітніх трудових політехнічних школах з виробничим навчанням» від 10 серпня 1964 року та постанови Міністерства освіти УРСР «Про часткову зміну і удосконалення трудової підготовки учнів у школах Української РСР» від 27 травня 1966 року) до виробничого навчання через низку причин об'єктивного і суб'єктивного характеру поступово знизилася увага, проте здобутий досвід заслуговує на ретельне вивчення та впровадження раціональних ідей у практику роботи сучасної загальноосвітньої школи. Сподіваємося, що це стане предметом подальших наукових розвідок.

Література:

1. Довідка Міністерства освіти УРСР про роботу шкіл та органів народної освіти УРСР за 1963-1964 навчальний рік // ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп.15. – Спр. 4331. – 101 арк.
2. Довідка про початок 1961/62 навчального року в школах Української РСР // ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 31. – Спр. 1667. – Арк. 98-113.
3. Зведені відомості про виробниче навчання учнів 9-11 класів середніх шкіл на початок 1963-1964 навчального року // ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. 15. – Спр. 4110. – 68 арк.

4. Звіт Каланчацького районного відділу народної освіти за 1961/62 навчальний рік // ДАХО. – Ф. р-3363. – Оп. 1. – Спр. 126. – 44 арк.
5. Отчёт о работе школ Украинской ССР за 1956/57 учебный год // ЦДАВО України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр. 2130. – 146 арк.
6. Річний звіт про роботу шкіл України за 1960-1961 навчальний рік // ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. 15. – Спр. 3196. – 123 арк.
7. Річні письмові звіти середніх шкіл за 1960-1961 навчальний рік про стан навчально-виховної роботи (Каланчацький район Херсонської області) // ДАХО. – Ф. р-3363. – Оп. 1. – Спр. 101. – 111 арк.
8. Слюсаренко Н. В. Етапи становлення та розвитку трудової підготовки дівчат у школах України / Н. В. Слюсаренко // Збірник наукових праць. Педагогічний альманах / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. / Південноукр. регіон. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів. – Херсон, 2010. – Вип. 5. – С. 285-294.
9. Слюсаренко Н. В. Становлення та розвиток трудової підготовки дівчат у школах України кінця ХІХ – ХХ століття : монографія / Н. В. Слюсаренко. – Херсон : РІПО, 2009. – 456 с.
10. Слюсаренко Н. В. Трудова підготовка молоді на Херсонщині: історико-педагогічний аспект : монографія / Н. В. Слюсаренко. – Херсон : Айлант, 2003. – 476 с.
11. Слюсаренко Н.В. Теорія і практика трудової підготовки дівчат у школах України (кінець ХІХ – ХХ століття) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Слюсаренко Ніна Віталіївна. – Херсон, 2010. – 646 с.
12. Справки и докладные записки в Совет Министров УССР о мерах по дальнейшему развитию учреждений общественного воспитания детей, улучшению производственного обучения учащихся средних общеобразовательных школ Украинской ССР и другое за 1964 год // ЦДАВО України. – Ф. 337. – Оп. 10. – Спр. 334. – 208 арк.
13. Тхоржевський Д. О. Принцип політехнічної освіти в трудовому навчанні / Д. О. Тхоржевський // Радянська школа. – 1970. – № 12. – С. 14-22.

Слюсаренко Н.В.

СОЗДАНИЕ УСЛОВИЙ ДЛЯ ВЫБОРА ДЕВОЧКАМИ ПРОФЕССИЙ
РАЗНЫХ ТИПОВ НА ЭТАПЕ ВОЗРОЖДЕНИЯ В ШКОЛАХ УКРАИНЫ
ТРУДОВОЙ ПОДГОТОВКИ

В статье на основе анализа различных источников определены условия, которые были созданы на этапе возрождения в школах Украины трудовой подготовки для выбора девочками – ученицами общеобразовательных школ профессий разных типов в процессе производственного обучения.

Ключевые слова: трудовая подготовка девочек, производственное обучение, типы профессий, профессиональная ориентация.

Slusarenko N.V.

CREATING CONDITIONS FOR THE CHOICE OF DIFFERENT TYPES
OF PROFESSIONS BY GIRLS AT THE STAGE OF LABOUR TRAINING REBIRTH
AT THE UKRAINIAN SCHOOLS

In the article on the foundation of the analyses of different sources there have been defined the conditions, which were created at the stage of labour training rebirth at the Ukrainian schools for the choice different types of professions by the girls – students of the comprehensive schools.

Key words: girls labour training, industrial training, types of professions, vocational guidance.